

een oude versleten portefeuille weg te gooien, ook al gebruiken ze haar niet meer. Ze zeggen: „Ik ben toch aan dat ding gehecht“.

Zelf heb ik een paar overhemdknopen die jaren en jaren door mijn vader gedragen zijn, en als iemand mij honderd gulden wilde geven indien ik ze weggooide, zou ik er geen oogenblik aan denken op dat aanbod in te gaan.

Is dit alles afgoderij?

Neen, stellig niet. Deze dingen zijn door de aanklevende herinnering symbool geworden; en ook zonder eenige afgoderij is de gehechtheid aan het ding te verklaren.

In de genoemde gevallen nu is de werking van het „ding“, dat een zekere herinnering geeft, ten deele bewust, ten deele onbewust.

Maar het is ook zeer wel mogelijk, dat nu in bepaalde gevallen de werking van een „herinneringsding“ grotendeels onbewust blijft, zoodat wij toch iets aangenaams beleven bij het hebben van het ding, zonder dat we weten wat er eigenlijk achter zit.

In de artikelen, die we kort geleden over Freud schreven, hebben we over de werking van het onbewuste een en ander gezegd.

Nu lukt het natuurlijk lang niet altijd om na te gaan, welke bindingen er in het onbewuste aan zulk een ding bestaan.

Een enkele maal kunnen we het wel min of meer duidelijk belevens.

Mag ik daarvan eens een voorbeeld geven uit eigen ervaring?

Des zomers, als ik op reis ben, draag ik gewoonlijk een pak, dat ik niet anders draag dan wanneer ik reis. In één van de buitenzakken van de jas van dat pak, heb ik zeker drie jaar lang een heel klein hazelnootje gehad dat rustig in dien zak verbleef. Ik kon er nooit toe komen het ding weg te gooien en het was aan het uiterlijk wel te zien, dat men het niet behoefde open te maken om te kijken of er ook vrucht in zat. Dikwijls als ik mijn hand in mijn zak had, speelde ik zoo'n beetje met het nootje en het bleef er zitten.

Toen ik nu dezen zomer op een gegeven keer tot de ontdekking kwam, dat het nootje uit mijn zak verdwenen was, had ik een oogenblik een vervelende gewaarwording. Ik had eigenlijk neiging overal het ding te gaan zoeken, maar een zekere redelijk-critische instelling weerhield mij daarvan. Natuurlijk ben ik toen gaan analyseeren — daarvoor is zielkunde nu eenmaal mijn vak — wat toch wel de oorzaak kon zijn van het feit, dat ik aan dat nootje gehecht was. Ik wist eigenlijk niet, hoe het in mijn bezit gekomen was. Na lang peinen echter en na al mijn herinnering te hulp te roepen te hebben, kwam ik tot de ontdekking, dat ik dat nootje geplukt had op een grooten voettocht, ergens in Duitschland. Toen we dien voettocht maakten, was er bij ons een familie, die telkens vreesde, dat ik verdwaaald zou zijn en dat we wel niet terecht zouden komen voor den avond. Hoewel ik overtuigd was, dat we op het rechte pad waren en dan ook kalm verder wandelde, gaf dat toch een onaangename beleving. Op een gegeven oogenblik rustten wij een poosje in het bosch en toen ik even terzijde liep van het pad, kon ik, door een opening in het bosch heen, in de verte het dorpje zien liggen waar we naar toe gingen. Ik riep nu

onze tochtgenooten om hen te overtuigen, dat hun vrees ongegrond was. Op die plek stonden veel hazelstruiken met nog onrijpe nootjes. Ik plukte er een paar af en heb toen klaarblijkelijk één van die nootjes in mijn zak gestoken. In mijn onbewuste is er nu een binding geweest tusschen het begrip „terecht komen op de wandeling“ en het hazelnootje „het ding“ in mijn zak. Vandaar, dat ik onbewust aan dat nootje gehecht was en op een grooten tocht het prettig vond dat ding te voelen.

In mijn onbewuste was het ding min of meer een symbool geworden.

Dat heeft met bijgeloof natuurlijk niets te maken. Hier werken gewone wetten uit het zieleleven.

Dat nu menschen, die van deze dingen niet af weten en die gauw met een oppervlakkig oordeel klaar zijn, zeggen: dat is een mascotte waarop men vertrouwt, is wel te begrijpen. Wanneer verslaggevers van kranten, die zelf ten dezen onwetend zijn, even onwetende menschen om inlichtingen gaan vragen en over hun inlichtingen gaan schrijven, dan is het natuurlijk geen wonder, dat het onbewuste-herinnerings-„ding“ tot een soort afgodje wordt.

Maar zoo oppervlakkig mogen we de zaak niet beoordeelen.

Het zijn in werkelijkheid hier veel meer diepgaande kwesties.

Dat natuurlijk iemand, die ongelooft is of vatbaar is voor bijgeloof, aan het herinneringsding spoedig een magische kracht gaat toekennen, ligt voor de hand.

Maar dan hebben we toch ook niet het probleem volledig opgelost, wanneer we enkel maar zoo zeggen, hier is afgoderij.

Er is meer.

Tenslotte willen we nog de opmerking maken, dat in de besproken zielkundige verschijnselen een typisch aanknopingspunt ligt om het ontstaan van afgoderij te verklaren. Misschien dat we op deze zijde van de zaak later nog wel eens terug komen. Een andere opmerking mogen we eveneens niet achterwege houden.

Er is van de zijde van de moderne psychologie meermalen betoogd, dat het sacrament, zooals de christenheid dat kent, geen enkel aanknopingspunt heeft in het psychisch gebeuren. Men zegt dan, dat enkel door suggestie en verbeeldingskracht de betrekking tusschen het teeken en de beteekenende zaak, kan worden beleefd.

Dit artikel zou te lang worden, indien we breder op de kwestie in gingen.

Slechts willen we nu opmerken, dat uit dit artikel wel duidelijk geworden is, dat de bestrijders van de sacramentsgedachte ongelijk hebben, omdat het in de natuur der ziel ligt om een betrekking te vinden tusschen een teeken en een beteekenende zaak. Ook bij het sacrament is de genade alzoo geen nieuwe schepping, maar een heiliging, een opheffing op hooger plan van datgene, wat natuurlijk aanwezig is. Ook bij het sacrament is de beleving vrucht van wedergeboorte en niet van een nieuwe schepping geworden.

Maar ook dit punt wordt nog wel eens breder door ons behandeld.

Trouwens, het zou ook moeilijk besproken kunnen worden in een artikel, dat het opschrift draagt: „De mascotte en de zielkunde“.

J. W.

LITERATUUR EN KUNST.

„Starrenflonkering“.

De meesten onzer lezers zullen den bundel driestarren van Dr. Kuypers, verzameld uit „De Standaard“ en (mitgegeven) onder den karakteristieken titel „Starrenflonkering“ al lang kennen.

De persoonlijke herinnering van de ouderen aan „Kuypers“ journalistieken glorie, en de warme aanbeveling aan de jongeren, die Dr. Colijn gaf in zijn rede ter gelegenheid van het Standaard-jubileum en ook in het „Woord ter inleiding“ van den bundel zelf, hebben aanstonds bij de verschijning „onze menschen“ naar het boek doen grijpen. De eerste druk is dan ook uitverkocht en een tweede moest worden opgelegd: nog voor het jaareinde zal die, naar een advertentie meldde, in den handel zijn.

Een „bespreking“ in den gewonen zin behoeven we daarom niet meer te geven: de eigen lectruur van de 400 driestarren, die hier met kennis van zaken uit een meer dan veertigvoudig aantal zijn samengebracht, heeft dat overbodig gemaakt. Trouwens, voor zulk een „bespreking“ zou deze rubriek van ons blad de plaats ook niet zijn: Kuypers starren flonkerden aan den politiek en sociaal hemel.

Met goedvinden van den lezer wilde ik in dit artikel een andere richting uit. De primaire waarde van den inhoud ten volle erkennend, en te dien aanzien mij aansluitend bij het vele goede, dat daarover reeds gezegd is, zou ik op de stylistische beteekenis van deze journalistiek-par-excellence willen wijzen.

In zijn „Woord ter inleiding“ zegt Dr. Colijn, dat „de virtuositeit waarmee Kuypers onze Nederlandsche taal in zijn Standaard placht te hanteeren“ niet van geringe beteekenis moet worden geacht. En om dat element, dat in deze driestarren-selectie zoo duidelijk naar voren komt, is het mij te doen, onder verwijzing overigens naar de zeer juiste opmerkingen, die Dr. Colijn maakt over deze stylistiek ten opzichte van het werk als geheel.

Wat aan Dr. Kuypers taal en stijl het bijzondere gaf, dat wat vriend en vijand imponeerde, was het eigene, het geheel-persoonlijke. Indertijd heb ik daarover al eens in „De Reformatie“ geschreven naar aanleiding van het opstel van Dr. Ritter in zijn boek „De Kritische reis“. Sterk doorgevoerde karaktertrekken typeerden Dr. Kuypers stijl, zoo wel in zijn grooter, wetenschappelijk en populair-wetenschappelijk werk, als in zijn journalistieke schrifturen. En misschien zijn die karakteristieken nergens duidelijker te zien, dan juist in de asterisken, die Dr. Kuypers dag aan dag in „De Stan-

¹⁾ Uitgave N.V. Dagblad en Drukkerij De Standaard, Amsterdam, 1932.

een dergelijke aanduiding wel in het boek Zacharia, en daarom kunnen we ook allerminst met zekerheid zeggen dat de laatste zes hoofdstukken niet van Zacharia zijn; maar we mogen toch ook van te voren de mogelijkheid niet ontkennen dat ze van een andere hand en uit een anderen tijd zijn. Door deze mogelijkheid toe te geven wordt in geen enkel opzicht aan het gezag der H. Schrift getornd. Wanneer men maar onwrikbaar vasthoudt, dat ook Zach. 9—14 het Woord Gods zijn, door den H. Geest ingegeven, is er niets tegen om — indien daarvoor metterdaad deugdelijke gronden kunnen worden aangegeven — deze hoofdstukken te dagteekenen in een anderen tijd dan dien van Zacharia. Weliswaar ontbreekt het bij de meesten, die Zach. 9—14 in een anderen tijd stellen, aan de erkenning van het volstrekt-Goddelijk karakter dezer hoofdstukken; maar dat behoeft voor een Gereformeerde geleerde, die dat Goddelijk karakter zonder eenig voorbehoud aanvaardt, nog geen reden te zijn om de zakelijke argumenten die hier over en weer in geding kunnen worden gebracht zonder meer aan den kant te zetten, en te doen alsof het buiten eenigen twijfel vaststaat, dat het tweede gedeelte van het boek Zacharia ook van den profeet van dien naam afkomstig is, evenals de eerste acht hoofdstukken.

Wij althans achten ons verplicht de vraag naar auteurschap en dateering van Zach. 9—14, zij het ook beknopt, te behandelen. En dan willen we, in verband met de strekking van onze artikelenreeks, niet het probleem in zijn vollen omvang bespreken, maar ons bepalen tot de vraag, of er ook deugdelijke gronden zijn om deze hoofdstukken, hetzij in hun geheel, hetzij voor een deel (hfdst. 9—11), aan den tijd vóór de ballingschap toe te schrijven. Naar ons gevoelen zijn de argumenten, die ten gunste van de vóór-exilische dateering worden aangevoerd, geheel onvoldoende. We willen dat in het kort trachten aan te toonen.

Met het oog op de plaatsruimte doen we zulks in het volgende nummer.

G. Ch. AALDERS.

POPULAIR-WETEN. — SCHAPPELUKE SCHEISEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

LI.

Zacharia 9-14.

Zooals we aan het slot van ons vorig artikel reeds opmerkten, worden de hoofdstukken 9—14 van het boek Zacharia vrij algemeen aan den profeet Zacharia ontzegd; en het is niet mogelijk over de strekking van profetische uitspraken die in deze hoofdstukken voorkomen op wetenschappelijke (zij het ook populair-wetenschappelijke) wijze te handelen zonder aan het vraagstuk dat zich hiermee aan ons voordoet althans enkele woorden te wijden. Immers, het gaat hierbij niet alleen maar om de vraag wie de persoon is, van wien deze hoofdstukken afkomstig zijn, maar ook en meer nog om de vraag in welken tijd die hoofdstukken zijn ontstaan. Het groot belang van deze vraag, vooral in verband met het punt dat wij te onderzoeken hebben, springt oogenblikkelijk in het oog, wanneer men weet, dat zij onder meer hierover loopt, of deze hoofdstukken, hetzij in hun geheel, hetzij gedeeltelijk, van vóór of na de Babylonische ballingschap dagteekenen. Er bestaan in het algemeen drie opvattingen: 1o, dat deze zes hoofdstukken in hun geheel afkomstig zijn van een onbekenden profeet uit de periode vóór de ballingschap; 2o, dat de eerste drie hoofdstukken afkomstig zijn van zulk een vóór-exilischen profeet, maar de laatste drie dagteekenen uit een veel lateren tijd, uit den tijd zelfs ettelijke eeuwen na Zacharia, n.l. den z.g. hellenistischen of Griekschen tijd, den tijd na Alexander den Groote; 3o, dat alle zes hoofdstukken afkomstig zijn uit dien hellenistischen tijd. Het wekt wel eenige verwondering, dat Dr. Berkhoff, aan wien deze stand van zaken niet onbekend kan zijn,

daard“ gal-
tintelde, k-

In het b-
Dr. Ritter
stijl is alle-
heid; hij
enkelen tv-
altijd „eer-
uitweidings-
noot am-
het voorbe-
het aanste-
dan altijd
volstrekt „
nomene“,
samenge-
max, be-
En zie
in de vers-
verzameld
Ik citeer
In de dr-
wijf wij sl-

„Dat on-
behoort, i-
„Klein,
„We zijn
„Ons be-
slipen.
„Wees e-
„Mits we
„we kuster
„Mits we
„de eerste
„Mits we
„en doorz-
„Dan za-
„thans om
„We zijn
„we den v-

Een tier-
teristieken
aanzelinge
teekens, h-
len er kon
bij schrijv-
Maar wel-
zelfspreke-
ons zal t-
dorst glim-
lapidair-
roffelt erit-
stool van
sche: zi-
de stomm-
als dorst-
en wat he-
maar ook
krachtsbes-
weten“).
„maar“ ha-
vaster: ie-
hier word-
keld in t-
Volgend
zelfstandig
Daarin
monstreer-

„Toch
blaast ze
oor: dat
kan we-
in den st-

Dat is
deze drie
kracht, di-
die ervan
die het de
was nooit
door der
riteit, zijn
bijn altp
van deng-
mische as-
is als een
feilloos ze
geschoten.
ging, ter
menschen“
onmiddelli-
ciden ha-

Een me-
schot-in-de-
driestar,
ren: „Ziel
de actiele
Men leze
zorgvuldig
laire wene
gedeelte),
ren, op d
beginregel
alinea“, o-
gende“ v-
alle sentij
de vraag:

Helland
weken of
of ze no-
Maar g-